

лабораторних умовах у порядку розгляду певних версій про місце і причину горіння.

На теперішній час більшою мірою, чим будь-коли, привертається увага до розслідування підпалів. І це не випадково. Практика розслідування пожеж свідчить про необхідність покращання організації цієї роботи і, в першу чергу, удосконалення процесуальних засобів збирання фактичних даних і доказування обставин пожежі. Збільшення пожеж і невиправдані збитки, які несе економіка України від них, зобов'язують розслідування таких справ піднімати на належну наукову основу і постійно працювати над удосконаленням роботи щодо розслідуванню злочинів прихованих шляхом підпалу.

Список використаних джерел

1. Наказ МВС України від 14.06.2017 № 503 «Про затвердження форми звітності № 1-ППО (місячна) «Звіт про пожежі та їх наслідки» та форми акту про пожежу». Електронний ресурс. – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0829-17>

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/print>.

3. Електронний мультимедійний навчальний посібник «Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні». 2018 року. Авторський колектив: Осауленко О.А., Самодін А.В., Симчук А.С., Степанов О.С., Степанова Г.М., Сухомлін Ю.В., Підвисоцький В.В. – URL: https://www.naiou.kiev.ua/books/slidchi_rozdii/index.html.

Сухомлін Юлія Володимирівна,

завідувач кафедри досудового розслідування
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

КЛОПОТАННЯ ПРО ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Особливе місце у системі інституту клопотань у кримінальному провадженні посідають негласні слідчі (розшукові) дії (далі – НСРД), як різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК).

За загальним правилом, НСРД проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб (ст. 246 КПК України) [5].

Насамперед слід зазначити, що у доктрині кримінального процесу існують різні точки зору щодо суті та змісту клопотання про проведення НСРД, як процесуального документа. Зокрема, сумнівною вважаю точку зору І.В. Басистої, що клопотання про дозвіл на проведення НСРД, є процесуальним рішенням слідчого [2, с. 219–220], адже не містить такої характерної ознаки, як владно-розпорядчий характер. Натомість, у ч. 3 ст. 110 КПК України визначається, що рішення слідчого приймаються у формі постанови.

Не підлягають сумніву чітко визначені законодавцем положення, які містяться у главі 21 КПК України, що ініціюючи питання про надання слідчим суддею дозволу на проведення НСРД, слідчий, прокурор складають клопотання, яке вимагає прийняття слідчим багатоаспектного рішення, оскільки він має враховувати як усвідомлення обставин кримінального правопорушення та цілей його розслідування, так і формування отриманих у перспективі фактичних даних в належну процесуальну форму доказів.

Зазвичай, як свідчить практика, виконання вимог п. п. 1, 5, 8 ч. 2 ст. 248 КПК України (найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер; обставини, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні злочину; відомості залежно від виду негласної слідчої (розшукової) дії про ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання тощо) при підготовці відповідного клопотання про проведення НСРД не викликають складнощів у слідчого, прокурора. Водночас, виконання вимог п. 2 (щодо короткого викладу обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з розслідуванням якого подається клопотання), а особливо п. 9 (щодо обґрунтування можливості отримання під час проведення НСРД доказів, які суттєво значення для з'ясування обставин кримінального правопорушення або встановлення осіб, які його вчинили) ч. 2 ст. 248 КПК України вимагає у слідчого та відповідно у прокурора такого обґрунтування процесуального рішення, яке є багатокритеріальним та характеризується необхідністю синтезу логічних, ґносеологічних та психологічних аспектів.

Причинами відмов судом у задоволенні клопотань доволі часто є: невідповідність клопотання вимогам, передбаченим КПК та іншим вимогам (обґрунтованість, вмотивованість, логічність, лаконічність й зрозумілість, грамотність і культура оформлення) [6]; відсутність у матеріалах провадження об'єктивних підстав для проведення НСРД; відсутність відповідної інформації від оперативних підрозділів [1, с. 85]; недоведеність слідчим у клопотаннях неможливості отримання доказів без проведення зазначених дій; внесення клопотань слідчими, чий повноваження не підтверджуються матеріалами кримінальних проваджень; неналежне оформлення прокурором погодження клопотання [3, с. 18] тощо.

Враховуючи зазначене, слідчий, прокурор повинен чітко дотримуватися вимог ч. 2 ст. 248 КПК України, що у клопотанні про проведення НСРД обов'язково зазначаються: найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер; короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з розслідуванням якого подається клопотання; правова кваліфікація із зазначенням статті (частини статті) КК України; відомості про особу (осіб), місце або річ, щодо яких необхідно провести НСРД; обставини, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального правопорушення; вид НСРД та обґрунтування строку її проведення; обґрунтування неможливості отримання відомостей про злочин та особу, яка його вчинила, в інший спосіб; відомості залежно від виду негласної слідчої дії про ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання тощо; обґрунтування можливості отримання під час проведення НСРД доказів, які самостійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин кримінального правопорушення або встановлення осіб, які його вчинили. До клопотання слідчого, прокурора додається витяг з ЄРДР щодо кримінального провадження, у рамках якого подається клопотання [5], що є обов'язковою вимогою, невиконання якої унеможливило судовий розгляд клопотання про дозвіл на проведення НСРД.

Варто вказати на відсутність у КПК України положення, відповідно до якого клопотання про дозвіл на проведення НСРД необхідно розглядати у режимі, який би забезпечив збереження в таємниці факт та результати його розгляду, тобто в закритому судовому засіданні. На таку необхідність слушно, на наш погляд, вказують Л.Д. Удалова та О.В. Білоус, відсилаючи до

положення ч. 1 ст. 246 КПК України, де зазначається, що відомості про факт проведення НСРД не підлягають розголошенню [7, с. 155].

В окремих випадках, щодо проведення НСРД, законодавець визначає також й особливі підстави та умови подання клопотань, наявність яких у свою чергу складає предмет судового розгляду такого клопотання. Прикладом, для отримання дозволу на проведення моніторингу банківських рахунків, прокурор під час судового розгляду має довести наявність обґрунтованої підозри, що особа здійснює злочинні дії з використанням банківського рахунку, або необхідно здійснити розшук чи ідентифікацію майна, що підлягає конфіскації або спеціальній конфіскації, у кримінальних провадженнях, віднесених до підслідності НАБУ. При цьому слідчий суддя в ухвалі щодо надання дозволу на моніторинг банківських рахунків зобов'язаний повідомити керівника банківської установи про обов'язок нерозголошення інформації про проведення цієї слідчої дії і про відповідну кримінальну відповідальність (ч. 2 ст. 269-1 КПК України).

Як свідчить слідча та судова практика, досить часто ініціатори клопотання, ігноруючи рішення слідчого судді про відмову у задоволенні клопотання, неодноразово звертаються з аналогічним клопотанням, не усунувши недоліки, які були причиною відмови. Тому, право повторного звернення з тим самим клопотанням про дозвіл на проведення НСРД призводить до зловживань з боку слідчих. Так, слідчим суддею Апеляційного суду Харківської області від 18.02.2016 р. було повторно відмовлено слідчому у встановленні місцезнаходження радіоелектронного засобу шляхом установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК України), оскільки й при повторному зверненні з відповідним клопотанням, у ньому не були зазначені ідентифікаційні ознаки, які б дозволяли унікально ідентифікувати абонента спостереження [8].

Контраверсійною, на мій погляд, є точка зору В.А. Колесник, що якщо обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК України), проводять для встановлення технічних засобів аудіо-, відеоконтролю особи в публічно недоступних місцях, житлі чи іншому її володінні, то отримання окремої ухвали слідчого судді з дозволом на проведення аудіо-, відеоконтролю особи як окремої НСРД не потрібне, оскільки встановлення таких

спеціальних технічних засобів прямо передбачене метою даної НСРД [4, с. 77–78].

Таким чином, дослідивши правові та організаційні особливості подання, розгляду та вирішення клопотань про проведення НСРД, вважаємо, що однією з передумов прийняття рішення про НСРД є обґрунтованість та вмотивованість відповідного клопотання слідчого, прокурора із достатньою деталізацією необхідних обставин та фактів у ньому в залежності від виду НСРД, а також матеріали кримінального провадження, що підтверджують необхідність її проведення. Однак, законодавчого врегулювання потребує передбачення обов'язку слідчого, прокурора при повторному зверненні з клопотанням про надання дозволу на проведення відповідної НСРД зазначати нові обставини, які до цього не розглядалися слідчим суддею.

Список використаних джерел

1. Андрусенко С. В., Смуk А. О. Проблемні питання проведення негласних слідчих (розшукових) дій при оперативно-розшуковій протидії організованій злочинності. Актуальні проблеми оперативно-розшукової діяльності з протидії організованій злочинності: матер. Міжнар. наук.-практ. Інт.-конфер. (Одеса, 28 квітня 2017 р.). Одеса: ОДУВС, 2017. С. 85–86.

2. Басиста І. В. Прийняття і виконання процесуальних рішень слідчого на стадії досудового розслідування: теоретичні і практичні проблеми: монографія. Львів. ЛьвДУВС, 2013. 600 с.

3. Городовенко В. Судовий контроль за проведенням слідчих (розшукових) і негласних слідчих дій. Слово Національної школи суддів України. 2013. № 1. С. 15–20.

4. Колесник В. А. Негласні: кримінально-процесуальні та криміналістичні аспекти підготовки і проведення: науково-практичний посібн. Київ: Прецедент, 2014. 135 с.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17..>

6. Погорецький М. А., Кушнерик Ю. А. Процесуальне керівництво провадженням слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування грабежів та розбоїв. Право і громадське суспільство. Наукове видання: електронний журнал. URL: <https://leslaw.knu.ua/.../149-protsesualne-kerivnytstvo-provadhzen>.

7. Удалова Л. Д., Білоус О. В. Засада недоторканності житла чи іншого володіння особи у досудовому кримінальному провадженні. Київ: КНТ, 2015. 180 с.

8. Ухвала Апеляційного суду Харківської області від 18.02.2016. Справа № 645/119/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

Тарасенко Олег Сергійович,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ХАРАКТЕРИСТИКА ХАКЕРА ЯК ОСОБИ, ЩО ВЧИНЯЄ ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ПРОТИПРАВНИМ КОНТЕНТОМ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Хакер (англ. «hacker», від to hack – рубати) – особа, яка, використовуючи спеціальні навички, вміння, за допомогою програмних ресурсів (вірусів) отримує несанкціонований доступ до електронної інформаційної системи, електронно-обчислювальної машини (комп'ютера), автоматизованої системи, комп'ютерної мережі чи мережі електрозв'язку з метою вчинення умисних дій, спрямованих на отримання, спотворення, заміну чи видалення даних (інформації) на власний розсуд чи розсуд інших осіб.

Різновидами хакерів є «білі» хакери, дії яких у переважній більшості не пов'язані з порушенням закону, та «чорні» хакери, яких ще називають *крашери* (від англ. «crasher» – зломщик) – дії цих хакерів пов'язані із навмисним завданням шкоди електронній інформаційній системі та *крекери* або *кракери* (від англ. «cracker») – більш серйозні порушники, здатні спричинити будь-яку шкоду системі, їхні дії також пов'язані з викраденням інформації, інформаційних банків [1].

Перші згадки про хакерів датуються 1963 р., часом появи електронно-обчислюваних машин. Міжнародним актом, спрямованим на боротьбу з діями хакерів, є Конвенція про кіберзлочинність, прийнята 23 листопада 2001 р. [2]. Незаконними діями хакерів, за які Кримінальним кодексом України передбачено відповідальність, є: вчинення шахрайства шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки (ст. 190); несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів),